

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput VI. Romanæ Ecclesiæ Symbolum tanquam Apostolicum esse
recipiendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83665](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83665)

CAPUT VI.

Romanæ Ecclesiæ Symbolum tanquam Apostolicum esse recipiendum.

SUMMARIUM.

1. Quatuor fidei Symbola.
2. De Symboli nomine.
3. An Apostoli Symbolum condiderint, & quo tempore, & modo.
4. De modo Symboli.
5. Propositio 1. Probatur.
6. 7. & 8. Propositio 2. Probatur.
9. Usque 16. Solutio Objectionum.

1.
Quatuor Fidei Symbola.

QUATUOR Fidei Symbola sunt cæteris illustriora, Romanum, sive Apostolicum, Nicænum, Constantinopolitanum, & quod tribuitur Athanasio. Secundum ac tertium pro eodem habetur à pluribus, quod postremum sit alterius auctarium. De Nicæno constat editum in magno Concilio habito Nicææ in Bythinia anno Sylvestri Papæ xii. id est, Ae. v. 325. consensu Episcoporum cccxviii. ibique appositum vocabulum *συμβολον* adversus hæresim Arianam, ut diximus lib. vii. cap. 13. Constantinopolitani auctores esse Patres cl. qui ad Synodum convenere adversus Macedonium, Aetium, & Eunomium, anno xv. Damasi, id est, Christianæ Ae. 381. consentiunt omnes. De Symbolo Athanasiano disputatum est lib. viii. cap. 8. Inquirendum restat de Symbolo Apostolorum, quod ab Apostolis editum negant quamplurimi; inter quos Gerardus Vossius differt. i. de tribus Symbolis, Dupinius in nova Bibliotheca Tom. i. pag. 14. Auctor Anglus Historiæ Symboli Apostolici cap. 1. num. 20. & 21. Apostolis tribuunt Scriptores innumeri, ac omnes fere Catholici.

2.
De Symboli nomine.

Disputationem quidam instituunt de Symboli nomine, quod Nostrates interpretantur *collationem*, negat autem, oppugnatque interpretationem istam Vossius num. 17. & 18. Ait significationem hanc depromptam ex antiquitatibus convivalibus male Symbolo aptari, cum veteres cœnam collatitiam, non symbolum dixerint, sed symbolam: quod probat ex Andria Terentii, ex Athenæo, aliis. Exscripsit omnia in Notis pag. 18. Dupinius. Addit interpretationem aliam ex Suida, & Turnebo comprobata testimoniis Græcorum, qui symbolum accipiunt pro *indicio*, ac *tessera*. Auctor Anonymus Historiæ symboli vocem derivat ex Gentilium *sacris*, in quibus initiatis dabantur quædam superstitionis signa, puta lychnum, gladium, hederam, papaver. Quod *symbolum* sit quasi tessera, ac

signum Apostolicæ fidei, non nego. Probant & hanc interpretationem Rufinus, Maximus, Isidorus. Videtis hujus lib. vi. Origin. cap. ult. Etiam fateor *symbolum* esse pecuniam collatam ab iis, qui cœnaturi erant communi sumptus, annulum quoque, arrham, aut signum quodcunque pactionis; nec repugno Henrico Stephano, Turnebo, Faerno, ac Fabricio castigantibus lectionem Terentianam, ubi peccato librariorum pro *symbolum* scriptum est *symbolum*. At nego rejiciendam esse interpretationem priorem ob tam infirmas conjecturas, quas idem Vossius dicit Grammaticum pulverem. *συμβάλλω* idem est ac *conferre*, & *congregari*; hinc derivant tam *symbolum*, qua cœnaturi conveniunt, quam *symbolum*, seu tessera, qua milites congregantur, & dignoscuntur ab hostibus. Aliæ ergo interpretationes corroborant primam, non evertunt. Pachymeres ad cap. 111. Eccl. H. Dionysii *symbolum* interpretatur *τὸν ἐπαινον*, collectam, quod approbat in suo Thesaurio Budæus. Rufinus in Exposit. Symboli inquit: *Symbolum enim Græce, indicium dici potest & collatio*. Auctor Commentariorum in Proverbia inter Opera Hier. cap. 23. *Symbolum græcum nomen est, & interpretatur collatio*. Cassianus lib. 111. de Incarnat. cap. 3. *Quod enim Græce symbolum dicitur, Latine collatio nominatur*. Scriptor Epistolæ ad Jacobum Clementi suppositæ, *Symbolum latine collatio dicitur*. Eandem esse sententiam Isidori, Rabani Mauri, & Eucherii Lugdunensis nec Vossius denegat. Horum itaque auctoritate priorem interpretationem recipimus, alteras non refutamus.

Præterea disputatur, an Apostoli symbolum condiderint, & quo tempore, ac modo. Levioris momenti sunt duæ quæstiones postremæ. Baronius ad annum xlv. editum putat anno secundo Claudii paulo post mortem Jacobi Majoris, quem Herodes capite truncavit. Rufinus in Expositione Symboli, & Isidorus Hispalensis conditum arbitrantur

3.
An Apostoli Symbolum condiderint, & quo tempore, & modo.

ita-

ſtatim poſt adventum Spiritus ſancti, cum Apoſtoli ab invicem diſceſſuri conſtituerent normam futuræ prædicationis. Huic ſententiæ facilius ſubſcibo; quamquam enim nonnulli aſſerant alias cauſas ſymbolum edendi, præſertim, ut in ſingulis Eccleſiis certa baptizandis formula exponeretur, id tamen non repugnat ſententiæ Ruſini, & Iſidori, cum potius utraque cauſa, id eſt, norma prædicationis, & baptizandorum catecheſis, atque Eccleſiarum inſtitutio eundem ſcopum attingant. Quare non video cur Voſſius num. VII. & etiam Juenin. Tom. VI. pag. 172. ſcribant Auctores diſſentire circa finem, quo Apoſtoli ſymbolum condiderunt, quia unus aſſerit editum tanquam normam prædicationis, alter tanquam Catechumenorum formulam. Eſt ergo infirmiſſimum argumentum, quod hinc depromit Dupinius, præſertim cum temporis aut ſcitis non tam explorata cognitio, ſi nullam repugnantiam involvat, minime elevet rerum narratarum ſubſtantiam.

4.
De modo
Symboli.

Idem aſſirmandum eſt de modo, qui non unus à Scriptoribus aſſignatur. Sunt enim, qui aſſirant cum Ratberto Paſchaſio Apoſtolos condidiſſe hoc ſymbolum in commune conſulentes, ea ratione, qua eduntur Canones in Synodis Epiſcoporum. Ac placet nonnullis editum ſymbolum in eo cœtu cxx. virorum, de quo Actorum capite primo. Placet aliis unumquemque Apoſtolorum unum articulum condidiſſe: quod improbant juniores, ut Calmet in dictionario, & Troylus Tom. I. pag. 137. Non valde firmo fundamento nititur ſententia prior, ſed tamen veriſimili. Nam præter ſermonem cxv. de Tempore falſo tributum Auguſtino, perantiquum tamen, nec omnino rejiciendum, fulcitur prior illa opinio auctoritate Leonis Magni in Epiſtola 96. ad Pulcheriam Auguſtam, Innocentii III. lib. 2. Myſteriorum Miſſæ cap. 49. ut mittam Jacobum Vitriacum, & Albertum noſtrum Paravinum etiam à Voſſio laudatos. Poſterioris autem ſententiæ nulla ratio proferretur, niſi quod ita videbatur agendum: & ideoque unam non rejicimus, de altera titubamus. His vero expeditis videndum, an ſymbolum revera condiderint Apoſtoli, quod diximus negari à permultis, cujuſmodi ſunt Laurentius Valla, Eraſmus, Brentius, Calvinus, & impugnari præſertim à tribus eruditis viris Voſſio, Dupinio, & Auctore Anglo paulo ſupra commemoratis.

R. P. Berti Theol. Tom. IV.

PROPOSITIO I. Hoc ſymbolum recte dicitur *Apoſtolicum*.

Propoſitio I.
Probatur.

Non tantum hæc propoſitio fide Catholica tenenda eſt, ut inquit Caſpar Juenin; ſed etiam admittitur ab Adverſariis. *Neque enim dubium eſt*, inquit Calvinus lib. 11. Inſt. cap. 16. *quin à prima ſtatim Eccleſiæ origine, adeoque ab ipſo Apoſtolorum ſæculo inſtar publicæ, & omnium calculi receptæ Confeſſionis obtinuerit*. Eadem Voſſius num. 21. Probatur autem; quoniam Irenæus diſcipulus Polycarpi partem hujus ſymboli repetens lib. 1. cap. 2. ait, *Eccleſiam per omnem terrarum orbem diſperſam ab Apoſtolis eorumque diſcipulis illud accepiſſe*. Tertullianus adverſus Praxeam de ſymbolo ſcribit, *Hanc regulam ab initio Evangelii decucuriſſe*. Hieronymus Epiſt. 38. ad Pammachium, *Symbolum fidei, & ſpei noſtræ ab Apoſtolis traditum, &c.* Plura collegit Natalis Alexander diſſert. XI. ſæculi I. quæ omnia ſaltem uſque ad num. 6. probant ſymbolum recte dici *Apoſtolicum*, & continere doctrinam ab Apoſtolis traditam, eſſi apertiffime non evincerent, quod eſt controverſiæ caput præcipuum, ita eſſe ab Apoſtolis traditum, ut ab iis quoque ſit conditum, atque digeſtum. De propoſitione itaque, quam nullus in dubium revocat, hæc perpauca.

PROPOSITIO II. Ipſi Apoſtoli idem ſymbolum condiderunt.

6.
Propoſitio 2.

Demonſtratur: nam juxta regulam S. P. Auguſtini lib. IV. contra Donatiſtas, *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec à Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non nonniſi auctoritate Apoſtolica traditum certiffime creditur*. Ubi notandum eſt non dici ab Auguſtino traditum *auctoritate Apoſtolica*, quod ſcripturis, & Apoſtolice doctrinæ non repugnat, quo ſenſu fatentur Voſſius, Baſnagius, alique hæretici, ſymbolum eſſe *Apoſtolicum*. Enimvero juxta hanc acceptionem *Apoſtolici* appellantur etiam Canones ſacrorum Conciliorum. *Auctoritatem* itaque *Apoſtolicam* hoc loco appellat S. P. ipſam Apoſtolorum inſtitutionem. Atqui ſymbolum recipit univerſa Eccleſia, ſemper retinuit, neque editum eſt in Conciliis. Itaque editum eſt ab Apoſtolis. Recipi ſymbolum Apoſtolicum ab univerſa Eccleſia fatentur Heterodoxi. Eorum quidam ſemper retentum negant; aſſirmantque ſecundo aut tertio ſæculo fabricatum adverſus erumpentes hæreſes. At revincuntur ex productis testimoniis Irenæi, Tertulliani, & Hieronymi; atque ratione

Probatur I.
ex S. Auguſtino.

Gg

tione

tione ipsa, cum perniciosissima hæreses eruperint ipsa Apostolorum ætate. Symbolum autem istud non fuisse confectum à Synodo aliqua Oecumenica patet, nam liquet in pretio habitum ante Synodum Nicænam; & constantinopolitanam; cum Rufinus, qui Romæ cum Melania profectus est Alexandriam anno 372. symbolum Apostolicum tanquam vetustissimum laudet, quemadmodum & Hieronymus, & Augustinus, & alii, qui idem symbolum interpretantur. At solæ Synodi Nicæna, & Constantinopolitana fuerunt ante annum quadringentesimum. A nulla ergo Oecumenica Synodo symbolum Apostolicum editum est. Consentientem habeo Vossium num. XLV.

7. Affine est argumentum peti-
Probat 2. Traditione. Rufinus nuper laudatus in
ex Traditio-
ne. Exposit. Symboli, ait constare Traditione
86. majorum omnes Apostolos in unum adunatos, & Spiritu sancto repletos hoc symbolum edidisse; narrationemque his verbis orditur, *Tradunt Majores nostri*. Samuel Basnagius ad Annum 42. num. 18. ait, quod narrat Rufinus, editum hoc symbolum, *ut esset futura prædicationis inditium*, videri Apostolis injuriosum, quasi per obem dispersi possent diversa credentium animis instillare, aut scriptura non omnia complecteretur quæ sunt in symbolo, vel Paulus antequam saluaret Apostolos, diversa in Arabia annuntiaverit. At inepta nimium cavillatio. Placuit Apostolis normam fidei proponere per brevem, facillimam, non Scripturis oppositam, sed illarum compendiarium doctrinam. Falsum est præterea, solam Scripturam singulis esse apertam, & omnia ad salutem necessaria comprehendere. Ad hæc per id temporis solum vetus testamentum extabat. Cui ergo bono additum novum? Num superfluum est, vel oppositum? Ipse Paulus cur Epistolas conscripsit? Quidquid reponet Basnagius, id confirmabit Apostolici symboli auctoritatem. Atque ut ad Veterum traditionem revertar; hujus locupletes testes habemus Leonem Magnum in Epistola ad Pulcheriam Augustam, Innocentium lib. 11. Mysteriorum Missæ cap. 49. Isidorum lib. 11. de Eccl. Offic. cap. 22. Venantium Fortunatum Præfat. in hujus Symboli exegesi, aliosque etiam à Vossio laudatos num. IV. & X. Communem hanc esse traditionem omnium PP. Orthodoxorum demonstrant Genebrardus in 111. de Trinit. Fevardentius in lib. primum Irenæi cap. 2. Boverius de Unitate Fidei,

Alexander Natalis sup. cit. ac fere omnes Theologi. Neque dicas Patres, quos afferunt, non esse primi aut secundi sæculi; nam, ne producam iterum Irenæum, Tertullianum, Pseudoclementem, aliosque; Rufinus, Leo Magnus, & Isidorus non tribuunt symbolum Apostolis ex propria sententia, sed ex Traditione Majorum; ideoque hæc non est fabula ab ipsis inventa, sed narratio vera & antiquitus divulgata; manetque inconcussum istud ex Traditione argumentum.

Postremo validissima videtur ratio, quod non solum Catholici omnes in
8. Probat 3.
ratione. sententiam nostram conspirant, verum etiam opinionem contrariam arguant magis temeritatis. Theologi Parisienses objecerunt Erasmo quod in Præfat. ad Paraphrasin in Matthæum ait de symbolo, *quod an ab Apostolis proditum sit, nescio*. Eadem fuit sententia sacre Facultatis Colonienfis adversus Monhe-mium, anno 1560. Genebrardus cit. loco inquit, *præfactam esse temeritatem vertere in questionem, num Apostoli vere sint auctores Symboli, quod circumfertur ipsorum nomine*. Eadem est assertio Sixti Senensis lib. 11. Bibliotheca Sanctæ, aliorumque. Addamus in gratiam Novatorum testimonium Lutheri in Colloquiis editis anno 1571. *Symboli verba ab Apostolis constituta esse credo, qui in congregatione sua hoc Symbolum verbis tam brevissimis, & consolatoriis confecerunt. Est opus Spiritus sancti remtantam brevitate, ac tam efficacissimis, & emphaticis verbis describere. Extra Spiritum sanctum, & Apostolos non potuisset ita componi, etiam si millia sæcula illud componere conarentur*. Colloquia Lutheri non legi: producit hæc Fevardentius.

AD VOSSII, ALIORUMQUE OBJECTAMENTA.

Opponit Vossius I. Nullum est argumentum, quod petunt Catholici ex nomine symboli, cum falsum sit eo vocabulo significari *collationem*. II. Qui tribuunt symbolum Apostolis, non conveniunt de fine, modo, ac tempore, quo conditum illud est. III. Ante Rufinum cccc. fere anni abiire, antequam de symbolo ab Apostolis condito ab aliquo esset auditum. IV. Ipse Rufinus in media narratione non dicit *Apostoli*, sed, *Qui symbolum tradiderunt*, velut incertus quinam illius auctores extiterint. V. Potest dici *Apostolicum*, quamvis ab Apostolis non sit editum, cum collectum fuerit ex doctrina per manus eorum tradita.

Resp.

10. **Solutio.** Resp. ad 1. assertionem nostram non fulciri sola nominis etymologiâ quamvis facillimum sit hanc quoque nuper commemoratam propugnare auctoritate Scriptorum, atque ratione. Ad alterum hæc sit responsio: Si incertum est tempus ac modus, quo Apostoli condiderunt Symbolum, quoniam in hoc non conveniunt Auctores; certissimum tamen erit editum ab Apostolis, quia hæc in re habetur magnus Auctorum omnium consensus. Tertium sic diluitur: obtinuisse hoc Symbolum ab origine Ecclesiæ, adeoque ab ipso sæculo Apostolorum, ut vidimus, non difficitur Calvinus: traditum ab Apostolis docent ante Rufinum Tertullianus, & Irenæus: Rufinus rem non enarrat ex propria sententia, sed ex traditione Majorum. Quod sequitur est inanis Erasmi conjectura; nam Rufinus inquit, *qui Symbolum tradiderunt*, relate ad Apostolos, quorum antea mentionem fecerat, ut ad discipulos Apostolorum, per quos accepimus Apostolicas Traditiones. Ad postremum dicimus *Apostolicum* esse, quod proprie ad Apostolos spectat, ut Apostolica Ecclesia, Apostolica doctrina, Apostolica sedes: ac Symbolum esse etiam Apostolicum editione, & origine, quia auctore Tertulliano ab initio Evangelii decurrit, & fatente Vossio à nullo Concilio invenitur institutum.

11. **Objectio 2.** Opponit idem Vossius: si hoc Symbolum fuisset ab Apostolis concinnatum, non prætermisisset Beatus Lucas in Actibus Apostolicis, nec fuisset Ecclesiam Catholicam rem tanti momenti ignorare. Traditum quoque esset omnibus orbis Ecclesiis, nec singulæ proprium eudissent symbolum, cum tamen diversa sint, quæ leguntur apud Irenæum, lib. 1. cap. 2. Tertullianum de velandis Virg. Optatum, Origenem, & alios. Denique circa annum quadringentesimum non fuissent diversa symbola in Ecclesia Romana, Aquilejensi, & apud Orientales, quæ tamen diversitas patet conferenti eadem symbola, ut fecit Dupinius pag. 19. explicata in Tabulis hac varietate, ex dissertatione Vossiana num. xxxi. & seqq.

12. **Solutio.** Resp. Lucam hujus symboli non meminisse, quoniam non scripto traditum erat, sed memoriæ commendatum, adeo etiam divulgatum ac notum, ut necesse non fuerit illud literis consignare, præsertim eo fine editum, ut non atramento aut charta scriberetur, sed intacta.
R. P. Berti Theol. Tom. IV.

bulis cordis, sicut affirmant Hieronymus ad Pammachium, & S. P. Augustinus serm. 222. alias 75. de Diversis. Ita non poterat Ecclesia ignorare rem omnium fidelium ore prolatam, & cordi singulorum inscriptam. Traditum Symbolum omnibus Ecclesiis non denegamus. Irenæus, Tertullianus, & alii, non symboli verba exscribunt, sed quid contineat exponunt. Diversas Ecclesias symbolo Apostolico quædam verba addidisse vel explicationis causa, vel ob exortas hæreses, haud diffitemur. Eadem fidei substantiam non immutant: & in Ecclesia Romana symbolum semper servatum est intemeratum, ut scribit in Expositione Rufinus, & ad Siricum Ambrosius.

13. **Objectio 3.** Opponit Dupinius: Patres primorum sæculorum nunquam contra hæreticos usi sunt auctoritate Apostolici symboli, sed tantum conati sunt demonstrare doctrinæ in symbolo contentæ auctores esse Apostolos: cum tamen validius argumentum esset istud, Contra symboli doctrinam pugnat: illius constat Apostolos auctores esse: igitur pugnat contra Apostolorum doctrinam. At hac ratione usi non sunt; ideoque persuasum ipsis erat, symbolum non esse editum ab Apostolis.

14. **Solutio.** Resp. falsum esse, quod Patres usi non fuerint hac ratione. Cur enim S. Irenæus tanquam certum præmittit cap. 2. lib. 1. fidem, quæ traditur in Symbolo derivatam ab Apostolis, nisi ut hæreses, in quas postea stylum acuit, demonstraret symbolo Apostolico adversas? Cur Tertullianus assertit symboli Apostolici definitiones cap. 13. de Præscript. nisi ad refellendas quæstiones, *quas hæreses inferunt, & quæ hæreticos faciunt*? Præterea antiquiores hæretici, eodem, ac recentiores, præditi erant ingenio; nimirum rejiciebant Apostolicas traditiones, ac Verbum Dei depravabant. Symbolum esse Apostolicum constat ex traditione. Ad refellendos hæreticos noluerunt tanquam medium assumere quod ipsi hæretici pervicaciter oppugnabant, cum possent aliunde revinci. Nihil ergo probat argumentum Dupinii, nisi quod hæretici negaverint symbolum editum esse ab Apostolis.

15. **Objectio ult.** Opponit Basnagius. Si symboli auctores essent Apostoli, receptum esset in canone divinarum Scripturarum. Divina quippe esset in eo materia, Divina verba, Divinus ordo: quid est Canonicum
G g 2

nicum esse, si hoc non est? Frustra respondetur non esse scriptum manu Apostolorum, nam Epistola Pauli ad Ephesios est scripta per Tychicum, Epistola ad Romanos per Phœben, ad Philippenses per Epaphroditum; & nihilominus sunt in Canone. Præterea si institutum est symbolum, ut fideles ab infidelibus secernantur, erit perfecta fidei tessera; & frustra nova symbola prodierunt. Deinde si Apostolicum est, cur in Missa non istud, sed Constantinopolitanum canitur? At assumptis non est opus argumentis, cum insita sufficiant. In nono articulo habetur, *sanctam Ecclesiam Catholicam*. Catholicum à Vincentio Lirinensi definitur, quod semper, quod ubique, quod ab omnibus creditum. Si conditum est symbolum antemortem Jacobi, aut paulo post, quomodo Ecclesia poterat dici Catholica?

16.
Solutio

Resp. Symbolum non esse in canone, quia non est traditum, ut scribatur, sed ut audiendo perdiscatur, inquit S. P. Augustinus citato serm. num. 2. ubi de hoc symbolo interpretatur verba Jerem. xxxi. 33. *Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam*. Quod addit Basnagius Canonicum esse, quod est Divinum, laborat æquivocatione. Si *Canonicum* dicas quod est in *Canone* scripturarum, symbolum non est *Canonicum*: si dicas *Canonicum* quod est *canon*, sive regula fidei, symbolum *Canonicum* est. Hoc sensu Canonica sunt plura *ἀρχαῖα*, id est, Traditiones non scriptæ: priori sensu Canonica Epistolæ Pauli eo fine editæ, ut literis mandarentur. Num illas scripserit, aut dictaverit Paulus, nil refert, dummodo scriptæ sint auctoritate

Divina. In hoc tamen Basnagius labitur, quod facit Tychicum scribam Pauli, cum Epistolam ipse non scripserit, sed detulerit Ephesum. Vide hujus Epistolæ cap. ultimum, vers. 21. Ita Epistola ad Romanos missa Corintho per Phœben Diaconissam, cap. xvi. 1. Epaphroditum quoque missum ad Philippenses liquet ex cap. 11. 25. Hunc, & Tychicum fuisse Evangelii cooperatores, sacrosque ministros affirmat Paulus, scripsisse illos Epistolas divinat Basnagius. Perfectum quidem est symbolum Apostolicum adeo, *ut omnes hæreticorum opiniones solo possint hoc gladio detruncari*, inquit in Epistola ad Pulcheriam Magnus Leo. Neque est oratio, ut ait Basnagius, exaggerata; quia etsi additæ fuerunt postea voces aliquæ; factum id non ob fidei defectum, sed ob hæreticorum audaciam, & quæ addita sunt explicant vetera, non redarguunt. Vide dissertationem nostram de symbolo non corrupto lib. vii. cap. 19. Inde colliges Constantinopolitanum non esse aliud symbolum ab Apostolico, sed hujus explicationem adversus posteriores hæreses; ideoque merito canitur in Missa: quamquam Romana Ecclesia frequentius recitat Apostolicum, ter saltem quotidie in Divinis Officiis, & in privatis precibus quam sapissime. Neque Athanasianum præterit diebus Dominicis, atque in festo SS. Trinitatis. Ita vero tria symbola usu suo reveretur ac probat; nec Apostolicum omittit in collatione Baptismi, ad quam rem dicitur institutum. Si velis vocem *Catholicam* fuisse adjectam contra hæreticos, & schismaticos, parum interest: nec plura affundam ad minimam atque invalidam objectionem.

